

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

6. konferenca DAES

Orodja za podporo
odločanju v kmetijstvu
in razvoju podeželja

Krško, 2013

6. konferenca DAES

Orodja za podporo odločanju v
kmetijstvu in razvoju podeželja

Krško,
18. – 19. April 2013

Orodja za podporo odločanju v kmetijstvu in razvoju podeželja

Uredil:

dr. Andrej Udovč

Programski odbor:

dr. Emil Erjavec (predsednik), dr. Jernej Turk, dr. Andrej Udovč, dr. Miro Rednak, dr. Martin Pavlovič, dr. Stane Kavčič

Izdajatelj:

Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije – DAES; zanj dr. Jernej Turk

Prelom in priprava za tisk:

dr. Andrej Udovč, Maja Mihičinac

Oblikovanje naslovnice:

Grega Kropivnik

Tisk:

1. izdaja

Naklada 250 izvodov

Ljubljana, 2013

Prispevki so recenzirani. Za jezikovno pravilnost in vsebino odgovarjajo avtorji.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

63:005(082)

338.43.02(082)

DRUŠTVO agrarnih ekonomistov Slovenije. Konferenca (6 ; 2013 ; Krško)

Orodja za podporo odločanju v kmetijstvu in razvoju podeželja / 6. konferenca
DAES, Krško, 18.-19. april 2013 ; [uredil Andrej Udovč]. - 1. izd. - Ljubljana : Društvo
agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2013

ISBN 978-961-91094-7-2

1. Gl. stv. nasl. 2. Udovč, Andrej

271247616

Plenarni predavanji

DEJAVNIKI RAZNOLIKE GOSPODARSKE IN RAZVOJNE USPEŠNOSTI SLOVENSКИH OBČIN

Anton PERPAR^a, Damijana KASTELEC^a, Andrej UDOVČ^a

IZVLEČEK

Za zmanjšanje razvojnih razlik med območji v Sloveniji in za zagotavljanje vzdržnega razvoja je potrebno poznati dejavnike, ki te razlike povzročajo. V prispevku dejavnike gospodarske in razvojne uspešnosti slovenskih občin pojasnjujemo s pomočjo metode glavnih komponent, s katero smo začetno število 40-ih kazalnikov zmanjšali na 11 novih, medsebojno neodvisnih spremenljivk, ki so pojasnile 76,5 % skupne variabilnosti. Rezultati analize kažejo, da največji delež variabilnosti med občinami pojasnjujejo gospodarski dejavniki: produktivnost, dinamika investiranja, podjetniška iniciativnost, struktura gospodarskih dejavnosti, pa tudi demografske značilnosti kot skupni prirast prebivalstva, izobrazbena in starostna struktura, gostota poseljenosti ipd. Pomembna dejavnika sta tudi oddaljenost ter infrastrukturna opremljenost. Slovenske občine smo nazadnje, s pomočjo metode razvrščanja v skupine, razvrstili v štiri skupine, ki odražajo različno gospodarsko in razvojno uspešnost.

Ključne besede: podeželje, kapital, gospodarska in razvojna uspešnost, razvojni dejavniki, občine, Slovenija

THE FACTORS OF DIVERSE ECONOMIC AND DEVELOPMENT PERFORMANCE OF SLOVENIAN MUNICIPALITIES

ABSTRACT

In order to minimize differences in development in Slovenia and to ensure sustainable development, it is necessary to understand the key factors that cause these differences. In paper we tried to extract the key factors of economic and development performance on the basis of 40 indicators, using the method of principal components analysis that reduce the number of indicators to 11 new, mutually independent variables, explaining 76.5% of total variability.

The results of principal component analysis shows that most variability between Slovenian municipalities can be explained with economic factors: productivity, entrepreneurship and investment dynamics, the structure of economic activities, as well as demographic factors: total population growth, educational and age structure, population density etc. Influenced factors are remoteness and state of the environment as well. Finally, Slovenian municipalities were classified into four ^c

^a Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Jamnikarjeva 101, SI-1001 Ljubljana, anton.perpar@bf.uni-lj.si, damijana.kastelec@bf.uni-lj.si, andrej.udovc@bf.uni-lj.si

groups, reflecting their different economic and development performance.

Key words: rural areas, capital, economic and development performance, development factors, municipalities, Slovenia

1 Uvod

S proučevanjem razvojnih razlik med regijami in/ali podeželskimi območji so se ukvarjale že različne študije (npr. OECD, 2006; Terluin, 2001; Bryden s sod., 2004; Reimer, 2003; Perpar, 2002; Svendsen in Sørensen, 2007; Potočnik Slavič, 2008; Klemenčič s sod., 2008). Kot vzroki raznolike razvitosti se najpogosteje omenjajo neenakomerna razporejenost in kakovost naravnih virov, raznolike demografske razmere, privlačnost območij za posamezne gospodarske dejavnosti in struktura teh dejavnosti, stopnja aktivnosti prebivalstva, razvitost infrastrukture, tradicija podjetništva, inovativnost, obstoj partnerstev, tradicija sodelovanja med prebivalci, stopnja razvitosti socialnega kapitala lokalne skupnosti, vodstvene sposobnosti vodstev lokalnih skupnosti ipd.

Agarwal s sod. (2009) ugotavlja, da je problematika raznolike gospodarske in razvojne uspešnosti kompleksna in večdimenzionalna. Je odraz povezav in medsebojnih učinkov razpoložljivega gospodarskega, človeškega, socialnega, kulturnega in okoljskega kapitala, ki so neenakomerno razporejeni po posameznih območjih. Nekatera podeželska območja so tako uspešnejša in razvitejša od drugih, na kar vplivajo različni dejavniki. Raziskave s tega področja se v zadnjem desetletju osredotočajo predvsem na različne vrste kapitala, s katerim podeželska območja razpolagajo. Posamezno vrsto kapitala lahko bolj ali manj uspešno merimo z ustreznimi kazalniki, ti pa lahko pojasnjujejo in kažejo tudi dejavnike, ki vplivajo na stanje posamezne vrste kapitala. Gospodarska in razvojna uspešnost določenega območja je odvisna od učinkovitosti, smotrnosti ter načina upravljanja in uporabe razpoložljivih vrst kapitala, pa tudi vlaganj za njihovo ohranjanje in nadaljnji razvoj.

Gospodarski (v literaturi pogosto imenovan tudi ekonomski) kapital avtorji povezujejo z viri kapitala. V podjetniškem smislu je namen njegove mobilizacije običajno ustvarjanje dobička, kot uspešnejša pa se opredeljujejo območja, ki so bogatejša z vsemi vrstami kapitala, predvsem pa z gospodarskim (Agarwal s sod., 2009). Avtorji kot dejavnike, ki vplivajo na to vrsto kapitala, navajajo produktivnost (Bryden s sod., 2004), stopnjo zaposlenosti (Bryden s sod., 2004; Terluin in Post, 2000), investiranje (Bryden in Hart, 2001;) podjetnost (Bryden in Hart, 2001; Lowe in Talbot, 2000) ter inovativnost (Keeble s sod., 1992; North in Smallbone, 2000).

Človeški kapital ima pri razvoju območij in podjetij ključno vlogo. Gostiša (2001) ga opredeljuje kot vir oziroma potencial, ki se skriva v obstoječem znanju ter sposobnostih zaposlenih oziroma prebivalcev.

Koliko je dejansko izkoriščen, je odvisno od načina upravljanja s človeškimi viri. Za konkurenčno sposobnost podjetij je ta kapital zelo pomemben, čeprav ni zajet v nobeni računovodski bilanci. Izboljševanje znanja in razvijanje sposobnosti zaposlenih danes v razvitem svetu predstavlja zelo pomemben vir investicij v podjetjih (Gostiša, 2001). Investicije v človeški kapital veljajo za najdonosnejše in najbolj varne, saj človeški kapital lahko brezmejno plemenitimo, njegova vrednost pa lahko le narašča (Mihalič, 2006). Agarwal s sod. (2009) kot dejavnike človeškega kapitala z vplivom na gospodarsko in razvojno uspešnost navaja izobrazbo, večšine

ter demografsko stanje. Kot poseben vidik človeškega kapitala nekateri avtorji štejejo tudi kulturni kapital in ga opredeljujejo s talenti, spretnostmi in izobraževanjem, ki jih posameznik pridobi z ukvarjanjem s kulturnimi dejavnostmi (Matarasso, 1999). Takšna opredelitev se tudi nam zdi smiselna.

Socialni kapital je povezan s človeškim kapitalom, predstavlja pa različne oblike povezav med posamezniki v neki skupnosti ter različna socialna omrežja (Putnam, 2000). Kot dejavnike socialnega kapitala v literaturi navajajo norme obnašanja, oblike in stopnje sodelovanja, učinkovitost institucionalnih struktur, obstoj oz. pogostost omrežij in interakcije med njimi, obstoj in vlogo partnerstev ter vlogo društev in prostovoljnih organizacij v razvojnih procesih (Putnam, 1995; Agarwal s sod., 2009; Bryden s sod., 2004). Porter (1990) pripisuje socialnemu kapitalu tudi vlogo spodbujanja inovativnosti in tekmovalnosti.

Okoljski kapital obsega naravne vire in storitve okolja, ki jih na sedanji stopnji dosežkov okoljske tehnologije in organiziranosti uporabljamo za ustvarjanje blaginje (Plut s sod., 2004). Okoljski kapital lahko gospodarski in družbeni razvoj spodbuja ali pa tudi omejuje. Kot navaja Hoggart s sod., (1995) je kakovost okolja v današnjem času vse bolj pomembna tudi za sam gospodarski razvoj, predvsem z vidika pridelovanja zdrave hrane ter razvoja turizma, pristočasnih aktivnosti in rekreacije. Kot dejavnike okoljskega kapitala avtorji navajajo prisotnost naravnih virov, ekosistemske storitve, biotsko raznovrstnost, odmaknjenost, stroške ohranjanja okolja, onesnaženost, pa tudi gostoto poseljenosti.

Večina avtorjev se je pri svojih raziskavah osredotočala na študije primera, torej na nekaj izbranih območij ali regij ter individualne dejavnike. Tak podroben vpogled je zelo pomemben, ni pa zadosten za načrtovanje politik in programov, kjer je potrebno poznavanje stanja vseh območij in zato tudi njihovo hkratno obravnavanje z vsemi njihovimi značilnostmi. Fuller in Nichol (1999) sta tako proučevala dinamiko podeželskih gospodarstev vodilnih in zaostajajočih regij v Kanadi na podlagi večjega števila kazalnikov. Ti so se nanašali na gospodarsko razvitost in dinamiko, udeležbo delovne sile na trgu dela, starostno strukturo, stopnjo nezaposlenosti, vzorce dnevnega gibanja prebivalstva ter strukturo zaposlenosti. Ugotovila sta, da so posamezne regije lahko vodilne po posameznih dejavnikih in zaostajajoče po drugih. Ugotavljata, da mora ocena gospodarske in razvojne uspešnosti hkrati vključevati vse te razlikujoče se dimenzije. Raba kombiniranih kazalnikov oziroma dejavnikov je torej ključna, saj osredotočenje le na en kazalnik oziroma dejavnik lahko prikaže nerealno in popačeno sliko stanja območja. Pri raziskavah se je potrebno osredotočiti tudi na čim manjše prostorske enote, za katere imamo na voljo ustrezne podatke za analize, kar nam omogoča tudi primerjave stanja med njimi.

2 Metodološki pristop

Izhajali smo iz predpostavke, da na gospodarsko in razvojno uspešnost ne vplivajo le gospodarski (čeprav imajo običajno največji vpliv in jih je najlažje meriti), pač pa tudi človeški, socialni in okoljski dejavniki. Za prostorsko enoto analize smo izbrali občino, kot najmanjšo administrativno enoto v Sloveniji. Pri končnem izboru kazalnikov stanja v občinah smo izhajali iz naslednjih predpostavk:

- kazalnik je razpoložljiv za vse občine v Sloveniji (210 občin, brez zadnje ustanovljene občine Mirna);
- kazalnik naj prispeva k pojasnjevanju variabilnosti (pojasnjevanju razlik v

- razvitosti) med občinami;
- kazalnik naj pojasnjuje vlogo katerega od potencialnih ključnih dejavnikov, ki so bili predhodno prepoznani (na podlagi literature oz. ekspertnega poznavanja problematike), kot tisti, ki lahko vplivajo na raznoliko gospodarsko in razvojno uspešnost območja;
- s kazalniki smo posredno poskušali pokazati, s kakšno vrsto in stopnjo razvitosti kapitala razpolagajo posamezna podeželska območja;
- upoštevali smo stanje v letu 2008, ko se gospodarska kriza še ni močneje odrazila (ta se je namreč na posameznih območjih oziroma v občinah lahko različno odrazila). Pri določenih kazalnikih, kjer je pomembno dolgoročneje stanje oziroma trend, pa smo upoštevali večletno dinamiko (npr. pri skupnem prirastu prebivalstva, investiranju, številu objavljenih patentov, dinamiki ustanavljanja novih podjetij).

Osnovni nabor 40-ih kazalnikov (seznam v prilogi 1) je bil razporejen v šest vsebinskih področij:

- demografsko stanje,
- ekonomska struktura in uspešnost,
- trg dela in delovna sila,
- kakovost življenja in življenjska raven,
- okoljsko stanje,
- oddaljenost in infrastrukturna opremljenost.

Stanje v slovenskih občinah smo najprej analizirali in kartografsko prikazali po posameznih izbranih kazalnikih, nato smo analize izvedli tudi po tipih izbranih tipoloških členitev Slovenije (slika 1): delitve na ruralne in urbane občine (OECD kriterij za lokalno raven), delitve na podlagi stopnje urbaniziranosti (EUROSTAT pristop), delitve občin po stopnji blaginje (Rovan s sod., 2009) ter delitve občin po razvitosti (tipologijo smo naredili na osnovi izračunanega koeficienta razvitosti občin Ministrstva za finance (MF)). Primerjava je bila usmerjena zlasti na iskanje in pojasnjevanje statistično značilnih razlik in variabilnosti med območji (občinami) ali tipi območij, ki so jih opredelile zgoraj navedene tipološke členitve.

Pri analizi stanja v občinah, in kasnejši zasnovi tipologije gospodarske in razvojne uspešnosti občin, smo se osredotočili na dejavnike, ki jih je z izbranimi kazalniki mogoče meriti kvantitativno (stvarni dejavniki). Pri analiziranju podatkov smo se posluževali predvsem multivariatnih statističnih metod (metoda glavnih komponent in metoda razvrščanja v skupine), ki nam omogočajo hkratno podrobnejšo analizo vseh izbranih kazalnikov, ugotavljanje kompleksnih medsebojnih razmerij (korelacij) med izbranimi kazalniki ter združevanje kazalnikov in s tem zmanjševanje njihovega števila za nadaljnje analize.

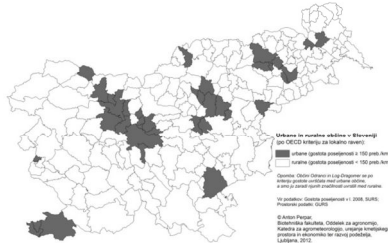
Iz prakse, pa tudi iz nekaterih drugih raziskav (npr. Ceccato in Persson, 2003; Svendsen in Sørensen, 2007), pa ugotavljamo, da s kvantitativnimi analizami ne pojasnimo vse variabilnosti. Še nepojasnjene razlike med območji je mogoče razložiti s tako imenovanimi nestvarnimi dejavniki, kot so: obstoj partnerstev in razvojnih omrežij, socialni kapital lokalnih skupnosti, sposobnosti lokalnih vodstev in podobno.

V prispevku se zaradi prostorske omejenosti osredotočamo predvsem na pojasnjevanje raznolikosti med občinami z uporabo metode glavnih komponent. Podrobnejša predstavitev tipološke členitve občin, glede na njihovo gospodarsko in razvojno uspešnost ter značilnosti posameznih opredeljenih skupin občin, ki jo na koncu tega prispevka omenjamo, bo predmet drugih objav.

3 Rezultati in razprava

Pri analizah smo za primerjave stanja po posameznih izbranih kazalnikih med tipi območij uporabili nekaj obstoječih tipoloških členitev slovenskih občin, ki so predstavljene na sliki 1.

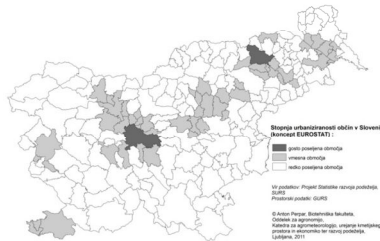
OECD urbano-ruralna tipologija za lokalno raven

OECD za lokalno raven mejo med urbani in ruralnimi občinami postavlja pri gostoti poseljenosti 150 prebivalcev na km².

Na podlagi podatkov SURS-a o prebivalstvu v slovenskih občinah v letu 2008 smo na podlagi omenjenega kriterija opredelili 39 urbanih (18,6 % vseh) in 171 ruralnih (81,4 % vseh) občin.

Stopnja urbaniziranosti občin

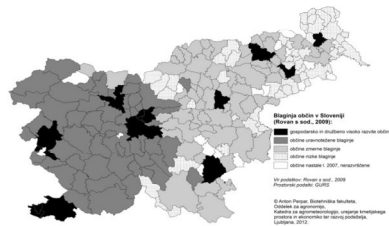
EUROSTAT poleg gostote poseljenosti upošteva še opredeljeno najmanjše število prebivalstva ter prostorsko povezanost občin. Občine tako razvrsti v eno od treh skupin: gosto poseljena, vmesna ali redko poseljena območja.

Med gosto poseljena območja se v Sloveniji uvrščata le mestni občini Ljubljana in Maribor, med vmesna 54 občin, preostalih 154 občin pa med redko poseljena območja.

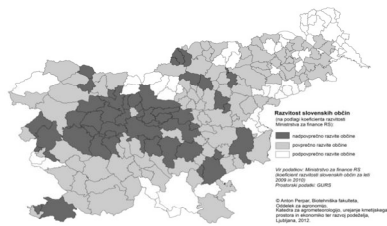
Blaginja občin (Rovan s sod., 2009)

Razvrstitev občin v skupine je bila izvedena na podlagi 49 kazalnikov ekonomskega, socialnega, demografskega in okoljskega stanja v občinah.

Med gospodarsko in družbeno visoko razvite občine je bilo uvrščenih 15 (7,8 % vseh), med občine uravnotežene blaginje 56 (29 % vseh), med občine zmerne blaginje 70 (36,3 % vseh) in med občine nizke blaginje 52 občin (26,9 % vseh). Občine, ustanovljene v/po l. 2007, v študiji niso bile obravnavane, zato so opredeljene kot nerazvrščene.

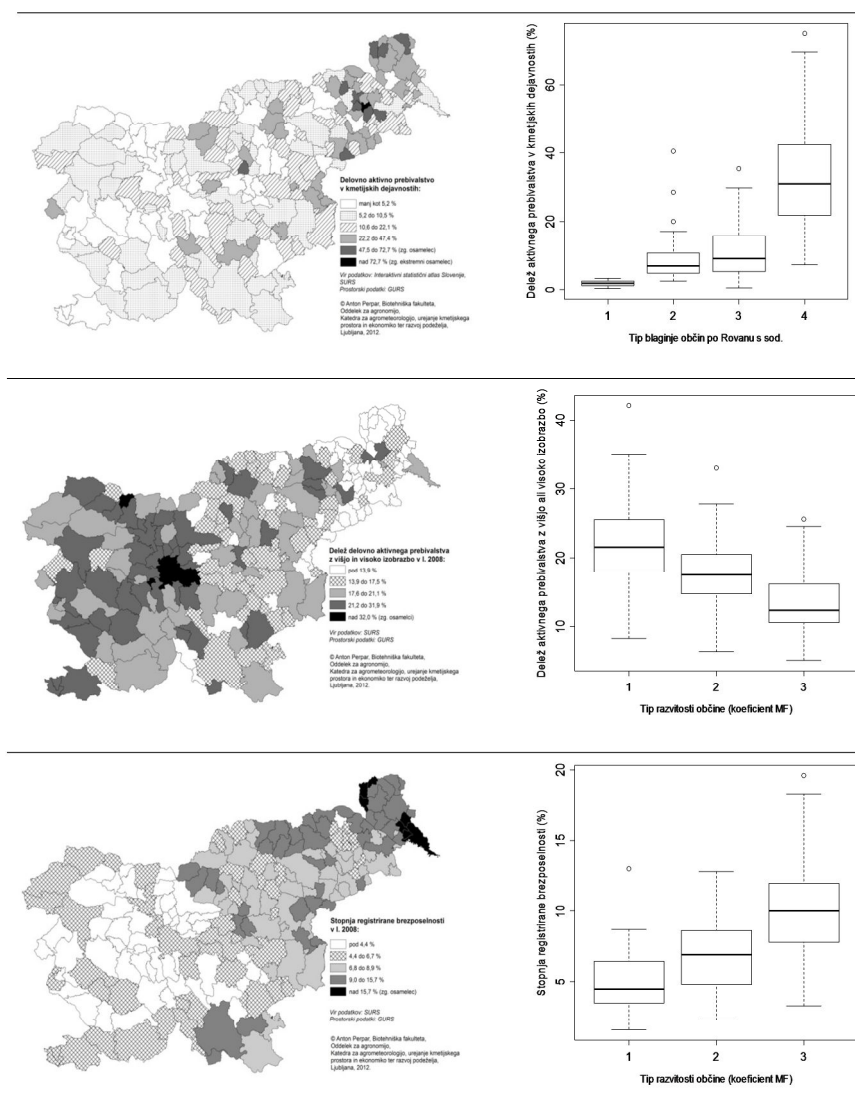
Razvitost občin (koeficient razvitosti MF)

Tipologijo smo naredili na podlagi izračunanih koeficientov razvitosti občin Ministrstva za finance za leti 2009 in 2010. Kot povprečno razvite občine (105 ali 50 % vseh) smo opredelili tiste, katerih koeficient razvitosti je bil v vrednosti med 1. in 3. kvartilom. Občine z vrednostjo koeficienta razvitosti nad 3. kvartilom smo opredelili kot nadpovprečno razvite (50 ali 23,8 % vseh), tiste z vrednostjo koeficienta razvitosti pod 1. kvartilom pa med podpovprečno razvite (55 občin ali 26,2 % vseh občin).

Slika 1: Predstavitev uporabljenih tipoloških členitev slovenskih občin za primerjave stanja med opredeljenimi tipi območij posamezne tipološke členitve.

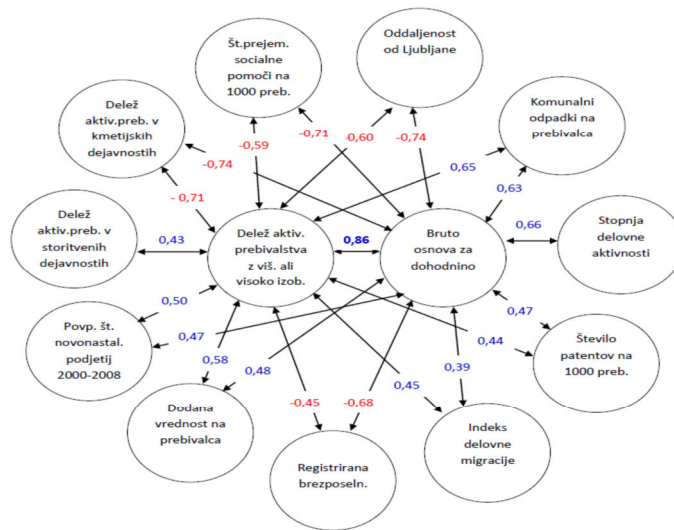
Analize stanja po posameznih kazalnikih na ravni občin kažejo na veliko heterogenost in variabilnost med občinami, pa tudi med opredeljenimi tipi predstavljenih tipologij, kar prikazujejo tudi primeri na sliki 2.

Slika 2: Prikaz heterogenosti stanja po občinah za kazalnike: delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijskih dejavnostih (zgoraj), delež aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo (v sredini) in registrirana brezposelnost (spodaj) ter prikaz razlik med opredeljenimi tipi območij z okvirji z ročaji⁴ (desno ob vsaki karti).

⁴ Okvirji z ročaji prikazujejo porazdelitev vrednosti izbranega kazalnika v posameznem tipu občin (njegovo minimalno ter maksimalno vrednost, prvi in tretji kvartil ter mediano). Točka izven okvirja pomeni, da posamezna občina močno odstopa od povprečja in statistično predstavlja osamelec.

Po številnih kazalnikih so očitne razlike v razvitosti med zahodnim in vzhodnim delom države, kjer slednji zaostaja. To nam potrjuje upravičenost delitve Slovenije na dve kohezijski regiji v prihajajočem programskem obdobju 2014-2020. Pri večini individualno obravnavanih kazalnikov še posebej zaostaja severovzhodni del Slovenije. Statistično značilne razlike med tipi območij po uporabljenih tipologijah izkazujejo kazalniki, kot so: gostota poseljenosti, skupni prirast prebivalstva (vsota naravnega in selitvenega prirasta), število registriranih patentov, dinamika ustanavljanja novih podjetij, dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca, delež aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo ter delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijskih dejavnostih in po drugi strani v storitvenih dejavnostih, število zaposlenih na 1000 prebivalcev, bruto osnova za dohodnino in stopnja brezposelnosti. Prav tako so razlike med območji statistično značilne tudi po količini zbranih komunalnih odpadkov, deležu Natura 2000 območij v površini občine, oddaljenosti občinskih središč od Ljubljane in deloma tudi od najbližjih regionalnih središč. Omenjeni kazalniki pojasnjujejo dejavnike, kot so: gibanje števila prebivalstva in gostoto poseljenosti, produktivnost, inovativnost, podjetniško iniciativnost, strukturo gospodarskih dejavnosti, ekonomsko moč prebivalstva, stanje na trgu dela ter stanje okolja.

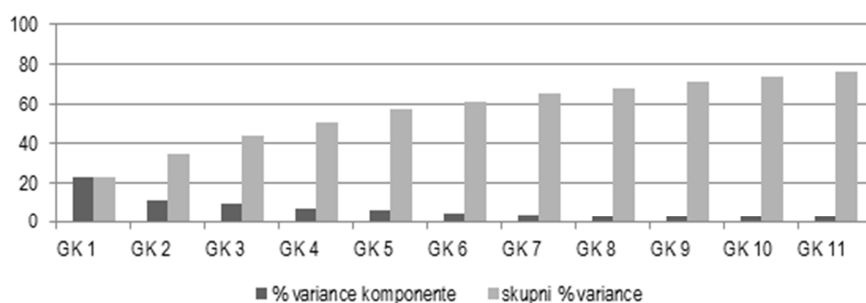

Slika 3: Povezave med kazalnikoma delež aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo in bruto osnovo za dohodnino (vrednosti korelacijskih koeficientov odražajo stopnjo povezanosti med dvema spremenljivkama, višja vrednost pomeni večjo povezanost, vrednosti koeficientov so lahko pozitivne ali negativne).

Običajno gre za različne kombinacije dejavnikov in njihove medsebojne odvisnosti (korelacije) ter medsebojna vplivanja (interakcije), ki določajo različno gospodarsko in razvojno uspešnost območja. Slika 3 prikazuje povezanost dveh kazalnikov: bruto osnove za dohodnino in deleža aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo ter vse nadaljnje povezave preostalih kazalnikov s tema dvema

kazalnikoma, kar samo po sebi nakazuje na veliko kompleksnost in potrebo po hkratni obravnavi celotnega izbora kazalnikov.

Da bi pokazali čimbolj realno sliko stanja posamezne občine, oziroma tipov območij na podlagi predhodno predstavljenih tipoloških členitev, smo v izhodišču izbrali večje število kazalnikov. V nadaljevanju smo uporabili multivariatne statistične metode, ki so nam omogočale sočasno obravnavo osnovnega nabora 40-ih kazalnikov za 210 slovenskih občin. Z uporabo metode glavnih komponent smo skušali začetno število kazalnikov zožiti na čim manj glavnih komponent (GK), ki so nove sintetične spremenljivke in predstavljajo medsebojno neodvisne linearne kombinacije začetnih spremenljivk. Z njimi smo skušali pojasniti kar največji delež variabilnosti začetnih spremenljivk (Johnson in Wichern, 2002). Možnost združevanja začetnih spremenljivk je tem večja, čim večja je odvisnost med spremenljivkami (Grobler, 2002). Visoke vrednosti korelacijskih koeficientov nam kažejo visoke odvisnosti med spremenljivkami.

Slika 4: Deleži pojasnjene variabilnosti glavnih komponent (GK).

Rezultati metode glavnih komponent nam potrjujejo domnevo o veliki variabilnosti stanja med slovenskimi občinami, saj za pojasnjevanje pomembnega deleža variabilnosti še vedno potrebujemo več glavnih komponent. S petimi glavnimi komponentami uspemo pojasniti okrog 57 %, z enajstimi pa 76,5 % variabilnosti (slika 4). V preglednici 1 so prikazani kazalniki, ki pomembno določajo prvih pet glavnih komponent.

Prva glavna komponenta (GK1) pojasnjuje največji delež (23,2 %) variabilnosti med slovenskimi občinami. Najbolj jo določajo kazalniki: bruto osnova za dohodnino, delež aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo, dodana vrednost na prebivalca, negativno pa je najmočnejša povezava s kazalnikoma delež aktivnega prebivalstva zaposlenega v kmetijskih dejavnostih ter oddaljenostjo od Ljubljane. Kazalnik z najvišjo utežjo v tej komponenti je bruto osnova za dohodnino, ki je pokazatelj socio-ekonomskega stanja prebivalstva. Kazalnik se pogosto uporablja za oceno razvitosti nižjih teritorialnih ravni (občine), za katere se ne izračunava vrednost bruto domačega proizvoda. Korelacijska matrika kaže močno povezavo med bruto osnovo za dohodnino ter deležem aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo. Višjo bruto osnovo za dohodnino imajo občine, ki imajo večji delež prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo, saj ti praviloma dosegajo višje dohodke.

Preglednica 1: Pomembni kazalniki v posameznih glavnih komponentah in dejavniki, ki jih pojasnjujejo.

GK	Kazalniki, ki GK pomembno določajo	Dejavnik, ki ga kazalnik pojasnjuje
GK 1	Bruto osnova za dohodnino Delež aktiv. prebivalstva z višjo/visoko izobrazbo Dodana vrednost na zaposlenega Delež aktiv. prebivalstva v kmetijskih dejavnostih Oddaljenost od Ljubljane Količina zbranih komunalnih odpadkov Število novoustanovljenih podjetij Bruto investicije na prebivalca Skupni prirast prebivalstva	Socio-ekonomsko stanje prebivalstva Izobrazbena struktura Produktivnost Struktura gospodarskih dejavnosti Odmaknjenost območja Stanje okolja Podjetnost Investiranje Gibanje števila prebivalstva
GK 2	Stopnja registrirane brezposelnosti Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev Koeficient starostne odvisnosti Gostota poseljenosti	Brezposelnost Gospodarska moč kmetij Starostna struktura Gostota poseljenosti
GK 3	Indeks staranja Število društev na 1000 prebivalcev	Starostna struktura prebivalstva Angažiranost in organiziranost civilne družbe
GK 4	Delež aktiv. prebivalstva v storitvenih dejavnostih Povprečna mesečna bruto plača	Struktura gospodarskih dejavnosti Ekonomska moč prebivalstva
GK 5	Dodana vrednost na zaposlenega Poslovni prihodki na zaposlenega Gostota poseljenosti	Produktivnost Produktivnost Gostota poseljenosti

Kazalnik delež aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo je drugi po višini uteži in vplivu na prvo glavno komponento. Po drugi strani višji delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijskih dejavnostih, pomeni nižjo osnovo za dohodnino, torej slabšo ekonomsko moč prebivalstva ter tudi slabšo izobrazbeno strukturo. Osnovo za dohodke prebivalstva predstavlja dodana vrednost, ki jo lahko izražamo na zaposlenega ali na prebivalca. Informacijo o ustvarjeni dodani vrednosti na prebivalca nam v prvi komponenti daje kazalnik dodana vrednost na prebivalca, katere vrednost uteži v prvi komponenti je prav tako visoka. Višja dodana vrednost je v korelaciji z bruto osnovo za dohodnino, in sicer z višjo dodano vrednostjo raste vrednost bruto osnove za dohodnino. Kazalnik oddaljenost od Ljubljane kaže, da imajo občine, ki so bolj oddaljene od Ljubljane, nižjo osnovo za dohodnino, imajo tudi nižji delež visoko izobraženih, višji delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijskih dejavnostih, posledično temu ustvarjajo nižjo dodano vrednost, pa tudi stopnja delovne aktivnosti se z oddaljenostjo zmanjšuje. Nižja stopnja delovne aktivnosti zopet pomeni manj ustvarjene dodane vrednosti ter nižjo osnovo za dohodnino.

Višja ekonomska moč prebivalstva po drugi strani pomeni večjo obremenitev za okolje, saj se količina zbranih komunalnih odpadkov, ki tudi sodoloča prvo komponento, povečuje z boljšim ekonomskim stanjem in višjim deležem aktivnega

prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo. Podobna ugotovitev velja za število osebnih avtomobilov na 100 prebivalcev.

S prvo glavno komponento je z višjo utežjo negativno povezan tudi kazalnik število prejemnikov socialne pomoči na 1000 prebivalcev. Kazalnik je v negativni korelaciji z deležem aktivnega prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo in bruto osnovo za dohodnino. Manj prejemnikov socialne pomoči namreč najdemo med bolj izobraženimi, večje število prejemnikov socialne pomoči v občini pa pomeni manj prihodkov prebivalstva in posledično nižjo osnovo za dohodnino. Močna korelacija je po pričakovanju tudi med kazalnikoma število prejemnikov socialne pomoči na 1000 prebivalcev in stopnjo registrirane brezposelnosti oz. povprečno stopnjo registrirane brezposelnosti v obdobju 2008-2011. Višja brezposelnost oz. večje število prejemnikov socialne pomoči tudi kaže na slabše socio-ekonomsko stanje določene občine. Gospodarsko in razvojno uspešnost v prvi glavni komponenti kažejo še drugi kazalniki, kot so: število zaposlenih in samozaposlenih na 1000 prebivalcev, povprečno število novoustanovljenih podjetij letno v obdobju 2000-2008, število objavljenih patentov na 1000 prebivalcev, sredstva na podjetje, bruto investicije na prebivalca, pa tudi demografski kazalnik skupni prirast prebivalstva na 1000 prebivalcev. Boljše stanje na podlagi omenjenih kazalnikov pomeni boljše gospodarsko in razvojno stanje občine.

Kazalniki z večjo utežjo v prvi glavni komponenti pojasnjujejo dejavnike, kot so: socio-ekonomsko stanje prebivalstva, izobrazbena struktura, struktura gospodarskih dejavnosti ter razpoložljivost delovnih mest, produktivnost ter aktivnost in zaposlenost prebivalstva, brezposelnost, gibanje števila prebivalstva na območju, podjetnost in inovativnost, dinamika investiranja ter odmaknjenost območja od središč gospodarske moči in odločanja. V prvi glavni komponenti so torej zajeti številni dejavniki gospodarske in razvojne uspešnosti, ki smo jih kot potencialne predhodno predvideli.

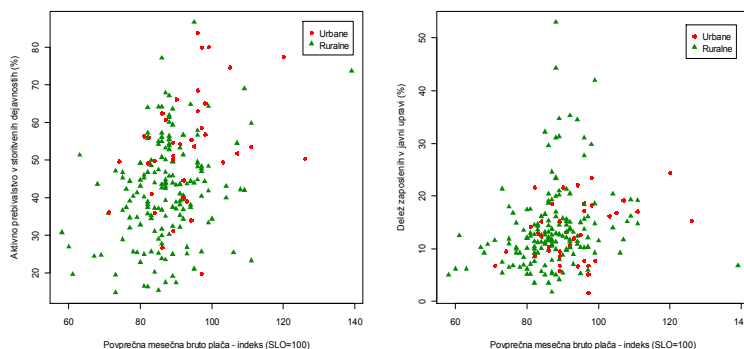
Druga glavna komponenta (GK2) je neodvisna od prve in skuša pojasniti kar največji del še ne pojasnjene variabilnosti. Pojasni nadaljnjih 11,3 % variabilnosti. Vrednosti uteži v tej komponenti so že nižje, še največjo vrednost doseže kazalnik povprečna stopnja registrirane brezposelnosti v obdobju 2008-2011, ki kaže problematiko brezposelnosti v nekajletnem obdobju, v katerem je imela velik vpliv že tudi gospodarska kriza. Ta je nekatere občine prizadela bolj kot druge. Brezposelnost je v tej komponenti močno poudarjena, saj se v njej pojavita tudi še preostala dva kazalnika povezana s to problematiko: stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2008 ter porast brezposelnosti v obdobju 2008-2011. Variabilnost med občinami v tej komponenti dodatno pojasnjujeta tudi oba kazalnika, vezana na kmetijsko dejavnost: število kmetijskih gospodarstev ter ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev ter dva demografska kazalnika: koeficient starostne odvisnosti ter gostota prebivalstva. Vrednost uteži za koeficient starostne odvisnosti ima v tem primeru negativen predznak.

Dejavniki, ki jih pojasnjujejo kazalniki druge komponente, so: brezposelnost, gostota poseljenosti in starostna struktura ter število in gospodarska moč kmetij.

Tretja glavna komponenta (GK3) je zopet neodvisna od prvih dveh in nadalje pojasni še 9,3 % nepojasnjene variabilnosti. Z najvišjo utežjo v tej komponenti nastopa kazalnik indeks staranja, sledi pa mu število društev na 1000 prebivalcev. Na območjih z višjim indeksom staranja (več starejšega prebivalstva) opazamo tudi višje število registriranih društev, saj prebivalci verjetno čutijo večjo potrebo po

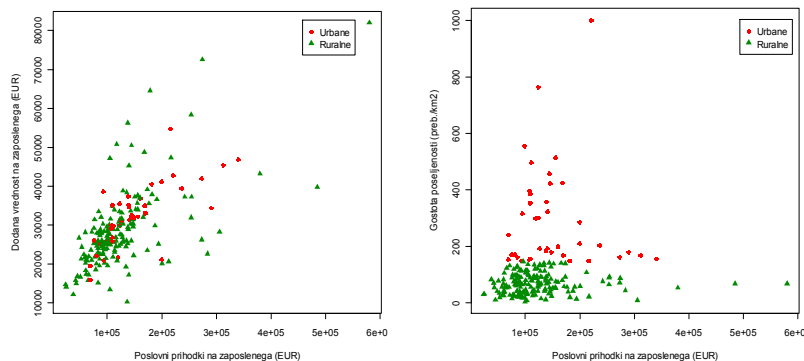
druženju, kar pa je verjetno tudi odraz več razpoložljivega prostega časa, pa tudi tradicije. Med ostalimi kazalniki v tej komponenti močnejših povezav ne opazimo. Dejavniki, ki so bolj izraženi v tretji komponenti, so: starostna struktura, angažiranost in organiziranost civilne družbe, življenjska raven (pogoji bivanja) ter velikost gospodarskih družb in ekonomska moč zaposlenih.

Četrta glavna komponenta (GK3) pojasnjuje še 6,9 % nepojasnjene variabilnosti. Ključni kazalnik v tej komponenti je delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v storitvenih dejavnostih. Praviloma večji delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih pomeni tudi boljše dohodke (slika 5 levo spodaj), tak trend kaže tudi razmerje med deležem zaposlenih v javni upravi ter povprečno mesečno bruto plačo (slika 5 desno spodaj). Z večjim številom zaposlenih na podjetje pa se kaže trend padanja povprečne mesečne bruto plače, kar lahko pojasnimo s tem, da gre v podjetjih z večjim številom zaposlenih praviloma za industrijske delavce, ki nimajo visokih plač. Kazalniki četrte glavne komponente pojasnjujejo dejavnike, kot so: struktura gospodarskih dejavnosti, velikost podjetij (po številu zaposlenih), ekonomska moč zaposlenih ter življenjska raven (kakovost bivanja).

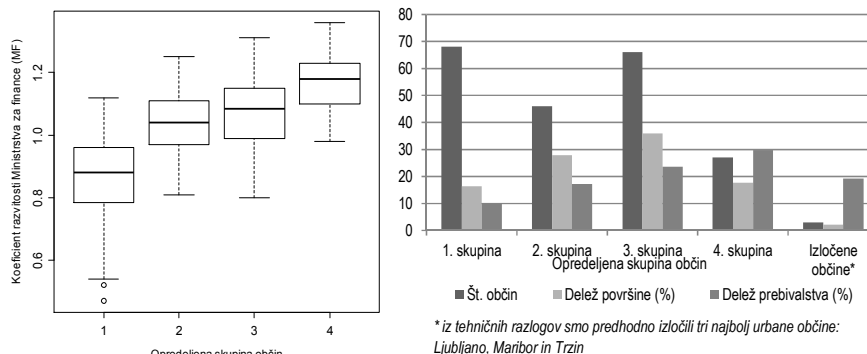
Slika 5: Odvisnost med kazalnikoma delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih in povprečno mesečno bruto plačo (levo) ter med deležem zaposlenih v javni upravi in povprečno mesečno bruto plačo (desno).

Peta glavna komponenta (GK5) pojasnjuje še 6,1 % variabilnosti, kumulativno pa vseh prvih pet komponent skupaj pojasnjuje 57 % variabilnosti. Peto glavno komponento pomembneje določata en demografski in dva ekonomska kazalnika. Oba ekonomska kazalnika pojasnjujeta produktivnost, ki jo dosegajo gospodarske družbe na določenem območju. Njuna višja vrednost pomeni večjo produktivnost in s tem več novo ustvarjene vrednosti. Med kazalnikoma lahko opazimo linearno povezavo (slika 6 levo), ki kaže, da višja ustvarjena dodana vrednost na zaposlenega pomeni tudi višje poslovne prihodke na zaposlenega. Gostota poseljenosti v tej komponenti nosi negativen predznak. Gospodarske družbe so bolj zgoščene na območjih večje gostote poseljenosti, tudi storitvenih dejavnosti je na takih območjih več, torej so boljše možnosti za ustvarjanje boljših poslovnih prihodkov (slika 6 desno). Peto glavno komponento določata predvsem dejavnika produktivnost ter gostota poseljenosti.

Slika 6: Korelacija med dodano vrednostjo na zaposlenega in poslovnimi prihodki na zaposlenega (levo) ter poslovnimi prihodki na zaposlenega in gostoto poseljenosti (desno).

Ostale glavne komponente pojasnjujejo zelo majhne deleže variabilnosti, dejavniki v njih pa se ponavljajo, zato jih na tem mestu podrobneje ne obravnavamo.

Slika 7: Opredeljene skupine občin in njihov povprečni koeficient razvitosti (levo) ter število občin uvrščeno v posamezno skupino ter njihov delež površine in prebivalstva (desno).

Na podlagi glavnih komponent smo slovenske občine, z metodo razvrščanja v skupine, v nadaljnjih analizah razvrstili v štiri skupine, pri čemer smo želeli, da so si občine po značilnostih znotraj skupine čimbolj podobne, med skupinami pa čimbolj različne. Na ta način smo dobili novo tipološko členitev občin, ki bi jo lahko poimenovali "tipologija gospodarske in razvojne uspešnosti slovenskih občin". Prva skupina občin izkazuje najnižjo gospodarsko in razvojno uspešnost, ki se nato povečuje do četrte skupine z najvišjo gospodarsko in razvojno uspešnostjo.

Rezultate razdelitve potrjuje tudi primerjava z izračunanim koeficientom razvitosti Ministrstva za finance za leti 2009 in 2010, ki je v povprečju najnižji v 1. skupini in najvišji v 4. skupini občin (slika 7 levo). Število občin posamezne skupine ter delež površine in prebivalstva prikazuje slika 7 desno. Tipologija in značilnosti opredeljenih skupin občin bodo podrobneje predstavljene v drugih objavah.

4 Sklepne ugotovitve

Med slovenskimi občinami obstaja velika raznolikost. Občine se že v osnovi razlikujejo po velikosti in številu prebivalcev, po deležu območij Natura 2000 v površini občine, oddaljenosti od Ljubljane, deležu aktivnega prebivalstva zaposlenega v kmetijstvu ipd. Tudi metoda glavnih komponent to heterogenost potrjuje, saj potrebujemo kar 11 glavnih komponent, da pojasnimo dobrih 76 % variabilnosti. Na podlagi glavnih komponent lahko prepoznamo tudi dejavnike, ki najbolj vplivajo na raznolikost. To so predvsem socio-ekonomsko stanje in ekonomska moč prebivalstva ter njegova izobrazbena struktura, struktura gospodarskih dejavnosti v posamezni občini ter njihova produktivnost, odmaknjenost občine od gospodarskih središč in središč odločanja, podjetniška iniciativnost ter inovativnost, intenzivnost investiranja ter skupni prirast prebivalstva.

Med pomembnejše dejavnike lahko uvrstimo tudi brezposelnost, gospodarsko moč kmetij, starostno strukturo prebivalstva, gostoto poselitve ter angažiranost in organiziranost civilne družbe. Omenjene dejavnike lahko opredelimo kot stvarne in jih lahko kvantitativno merimo. Kot so navajali že drugi avtorji, pa del variabilnosti še vedno ostane nepojasnen in ta del lahko pripišemo nestvarnim dejavnikom, med katere štejemo obstoj in stopnjo razvitosti javnih in zasebnih partnerstev ter razvojnih omrežij, socialni kapital lokalnih skupnosti ter nenazadnje tudi sposobnosti vodstev občin za rabo razvojnih potencialov in odpravljanje težav. Raznolika gospodarska in razvojna uspešnost posameznih občin je torej rezultat kompleksnih medsebojnih vplivov različnih vrst razpoložljivega kapitala: gospodarskega, človeškega, socialnega in okoljskega. Razpoložljivost oz. stopnjo razvitosti vsakega od omenjene vrste kapitala lahko bolj ali manj uspešno merimo z ustreznimi kazalniki, ki nam pojasnjujejo tudi posamezne dejavnike. Kapital je po posameznih območjih neenakomerno razporejen, velika pa ni le heterogenost stanja, pač pa tudi izzivov in potencialov posameznih območij. Endogeni potenciali so pogosto tudi še neprepoznani ali pa je njihova raba skromna in omejena. Z ustreznimi pristopi in dejavnostmi jih je mogoče bolje izrabljati in s tem prispevati k večjemu blagostanju in kakovosti bivanja. S tem prispevamo tudi k ohranjanju poseljenosti podeželja, njegove naravne in kulturne dediščine ter tudi k skupnemu razvoju celotne družbe. Izboljšanje pogojev za bivanje in infrastrukturne opremljenosti ter dostopnosti do storitev podeželskih območij lahko igra pomembno vlogo pri krepitvi povezav med mesti in podeželjem, pri ustvarjanju nekmetijskih zaposlitev na podeželju, upravljanju z naravnimi viri ter tako prispeva k trajnostnemu razvoju podeželskih območij. Dosedanji izsledki raziskave kažejo, da je razlaga različne gospodarske in razvojne uspešnosti podeželskih območij kompleksna, prepoznani dejavniki pa ne le določajo raznolike možnosti oziroma predstavljajo ovire za lokalni razvoj, pač pa tudi ilustrirajo, kako učinkovit je lokalni oz. regionalni sistem pri koriščenju virov in priložnosti ter odpravljanju ovir. Dejavniki, ki so se pokazali kot pomembni za razlago raznolike gospodarske in razvojne uspešnosti kažejo, da bi veliko večjo vlogo

za zmanjšanje razvojnih razlik med občinami in regijami morala odigrati regionalna politika (oz. druge sektorske politike), saj je izboljšanje gospodarske razvitosti in odpravljanje težav na trgu dela predvsem v njeni pristojnosti. Bolj kot vsakokratnim ozkim političnim interesom bi pri načrtovanju politik morali slediti raziskovalnim izledkom ter poznavanju dejanskega stanja območij ter temu ustrezno prilagoditi tudi ukrepe.

5 Literatura

- Agarwal S., Rahman S., Errington A. 2009. Measuring the determinants of relative economic performance of rural areas. *Journal of Rural Studies* 25 (2009), 309-321.
- Bryden J., Courtney P., Atterton K., Timm A. 2004. Scotland-North and South. V: Bryden, J., Hart, K. (Eds.), *Why Local Economies Differ: the Dynamic of Rural Areas in Europe*. Edwin-Mellen Press.
- Bryden J. M., Hart K. J. 2001. *Dynamic of Rural Areas: International Comparative Analysis*. The Arkleton Centre for Rural Development Research. University of Aberdeen, Aberdeen.
- Ceccato V., Persson L. O. 2003. Differential Economic Performance (DEP) in the periphery: Evidence from Swedish rural areas, *European Journal of Spatial Development*, No. 7 (Oct 2003).
- Cooke P., Morgan K. 1998. *The Associational Economy: Firms, Regions and Innovation*. Oxford University Press, Oxford.
- Dawe S., Bryden J. M. 1999. Competitive advantage in the rural periphery: redefining the global-local nexus. V: Lithwick, H., Gradus, Y. (Eds.), *Urban Development in Frontier Regions*. Kluwer Academic Publishers, The Netherlands.
- Fuller T., Nichol P. 1999. Dynamics of the new rural economy: an exploration of community-sponsored research from Huron County. Chapter 2, Guelph, ON: University of Guelph.
- Gostiša M. 2001. Kaj je človeški kapital podjetja. www.delavska-participacija.com/clanki/ID990203.doc (9. 8. 2013)
- Grobler P. 2002. Proučevanje družbeno-ekonomske razvitosti slovenskih občin s pomočjo metod multivariatne analize. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 38 str.
- Hoggart H., Buller H., Black R. 1995. *Rural Europe. Identity and Change*. Arnold, London.
- Johnson R. A., Wichern D. W. 2002: *Applied Multivariate Statistical Analysis*. Prentise Hall. New Jersey.
- Keeble D., Tyler P., Broom G., Lewis J. 1992. *Business Success in the Countryside: the Performance of Rural Enterprise*. HMSO, London.
- Klemenčič M. M., Lampič B., Potočnik Slavič I. 2008. Življenjska (ne)moč obrobnih podeželskih območij v Sloveniji. *GeograFF* 3, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 149 str.
- Lowe P., Talbot H. 2000. Policy for small business support in rural areas: a critical assessment of the proposals for the small business service. *Regional Studies* 34 (5) 479-487.
- Matarasso F. 1999. *Towards a Local Cultural Index. Measuring the Cultural Vitality of Communities*. Comedia, Gloucestershire.
- Mihalič R. 2006. Management človeškega kapitala. Mihalič in Partner, Škofja Loka. 354 str.
- North D., Smallbone D. 2000. The innovativeness and growth of rural SMEs in the 1990s. *Regional Studies* 34 (2), 145-157.
- OECD, 2006. *The new rural paradigm: Policies and governance*. Organisation for economic co-operation and development (OECD), Paris, 164 str.

- Perpar, A. 2002. Razvojne značilnosti slovenskega podeželja. Magistrsko delo. Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Ljubljana, 205 str.
- Plut D., Adamič M., Kryštufek B., Lampič B., Medved S. 2004. Vrednotenje vloge naravnih virov (okoljskega kapitala) Slovenije v Strategiji razvoja Slovenije z vidika konkurenčnosti in kakovosti življenja. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 116 str. <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/DPlut.pdf>
- Porter M. E. 1990. *The Competitive Advantage of Nations*. The MacMillan Press, London.
- Potočnik Slavič I. 2008. Endogeni razvojni potenciali podeželja. Doktorska disertacija, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 361 str.
- Putnam R. 1995. Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy* 6 (10), 65-78.
- Reimer B. 2003. The new rural economy project: what have we learned? V: Paper Prepared for Presentation to the Rural Sociological Society, Montreal.
- Rovan J., Malešič K., Bregar L. 2009. Blaginja občin v Sloveniji. *Geodetski vestnik* 53/2009, 70-90.
- Svendsen G. L. H., Sørensen J. F. L. 2007. There's more to the picture than meets the eye: Measuring tangible and intangible capital in two marginal communities in rural Denmark. *Journal of Rural Studies* 23 (2007), 453-471.
- Terluin I.J. 2001. Rural Regions in the EU: Exploring Differences in Economic Development. Ph.D. Thesis. Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen Rijksuniversiteit, Groningen.
- Terluin I. J., Post J. H. 2000. Employment Dynamics in Rural Europe. CABI Publishing, Oxon.
- Bryden J. M., Hart K. J. 2001. Dynamic of Rural Areas: International Comparative Analysis. The Arkelton Centre for Rural Development Research. University of Aberdeen, Aberdeen.
- Ceccato V., Persson L. O. 2003. Differential Economic Performance (DEP) in the periphery: Evidence from Swedish rural areas, *European Journal of Spatial Development*, No. 7 (Oct 2003).
- Cooke P., Morgan K. 1998. *The Associational Economy: Firms, Regions and Innovation*. Oxford University Press, Oxford.
- Dawe S., Bryden J. M. 1999. Competitive advantage in the rural periphery: redefining the global-local nexus. V: Lithwick, H., Gradus, Y. (Eds.), *Urban Development in Frontier Regions*. Kluwer Academic Publishers, The Netherlands.
- Fuller T., Nichol P. 1999. Dynamics of the new rural economy: an exploration of community-sponsored research from Huron County. Chapter 2, Guelph, ON: University of Guelph.
- Gostiša M. 2001. Kaj je človeški kapital podjetja. www.delavska-participacija.com/clanki/ID990203.doc (9. 8. 2013)
- Grobler P. 2002. Proučevanje družbeno-ekonomske razvitosti slovenskih občin s pomočjo metod multivariatne analize. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 38 str.
- Hoggart H., Buller H., Black R. 1995. *Rural Europe. Identity and Change*. Arnold, London.
- Johnson R. A., Wichern D. W. 2002. *Applied Multivariate Statistical Analysis*. Prentise Hall. New Jersey.
- Keeble D., Tyler P., Broom G., Lewis J. 1992. *Business Success in the Countryside: the Performance of Rural Enterprise*. HMSO, London.
- Klemenčič M. M., Lampič B., Potočnik Slavič I. 2008. Življenjska (ne)moč obrobnih podeželskih območij v Sloveniji. *GeograFF* 3, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 149 str.
- Lowe P., Talbot H. 2000. Policy for small business support in rural areas: a critical assessment of the proposals for the small business service. *Regional Studies* 34 (5) 479-487.

- Matarasso F. 1999. Towards a Local Cultural Index. Measuring the Cultural Vitality of Communities. Comedia, Gloucestershire.
- Mihalič R. 2006. Management človeškega kapitala. Mihalič in Partner, Škofja Loka. 354 str.
- North D., Smallbone D. 2000. The innovativeness and growth of rural SMEs in the 1990s. *Regional Studies* 34 (2), 145-157.
- OECD, 2006. The new rural paradigm: Policies and governance. Organisation for economic co-operation and development (OECD), Paris, 164 str.
- Perpar, A. 2002. Razvojne značilnosti slovenskega podeželja. Magistrsko delo. Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Ljubljana, 205 str.
- Plut D., Adamič M., Kryštufek B., Lampič B., Medved S. 2004. Vrednotenje vloge naravnih virov (okoljskega kapitala) Slovenije v Strategiji razvoja Slovenije z vidika konkurenčnosti in kakovosti življenja. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 116 str. <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/DPlut.pdf>
- Porter M. E. 1990. The Competitive Advantage of Nations. The MacMillan Press, London.
- Potočnik Slavič I. 2008. Endogeni razvojni potenciali podeželja. Doktorska disertacija, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 361 str.
- Putnam R. 1995. Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy* 6 (10), 65-78.
- Reimer B. 2003. The new rural economy project: what have we learned? V: Paper Prepared for Presentation to the Rural Sociological Society, Montreal.
- Rovan J., Malešič K., Bregar L. 2009. Blaginja občin v Sloveniji. *Geodetski vestnik* 53/2009, 70-90.
- Svendsen G. L. H., Sørensen J. F. L. 2007. There's more to the picture than meets the eye: Measuring tangible and intangible capital in two marginal communities in rural Denmark. *Journal of Rural Studies* 23 (2007), 453-471.
- Terluin I.J. 2001. Rural Regions in the EU: Exploring Differences in Economic Development. Ph.D. Thesis. Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen Rijksuniversiteit, Groningen.
- Terluin I. J., Post J. H. 2000. Employment Dynamics in Rural Europe. CABI Publishing, Oxon.

Priloga

Preglednica P1: Seznam uporabljenih kazalnikov

Demografsko stanje	Tip kazalca	Podatki
D1_gost_preb	D in OK	št. preb./km ² (2008)
D2_sk.prir_1000preb	D	št. preb./1000 preb. (1999-2009)
D3_ind_star	D	izračun. indeks (2008)
D4_koef_star.odv	D	izračun. koeficient (2008)
Ekonomska struktura in uspešnost		
E10_povp.mes_brut.placa	E	indeks (SLO=100) (2008)
E3_brut.inv_eur.preb	E	v EUR na preb. (1999-2009)
E1_posl.prih_zap	E	v EUR (2008)
E2_dod.vred_zap	E	v EUR (2008)
E6_dod.vred_preb	E	v EUR (2008)
E4_pat_1000preb	E	št. na 1000 preb. (1991-2010)
E5_povp_novpodj_let_2000.08	E	povpr. št. (2000-2008)
E7_sred_podj	E	v EUR (2008)
E8_st.zap_podj	E	št. (2008)
E9_pos.prih_pos.odh	E	koeficient (2008)
E11_st_KMG	E	število KMG (2010)
E12_ekon.vel_KMG	E	izračun SURS (v EUR) (2010)
Trg dela in delovna sila		
TDS1_aktpreb_izob_vis	SO	% preb. z višjo/visoko iz. (2008)
TDS2_aktpreb_kmet.dej	E	% preb. (2007)
TDS3_aktpreb_nekmet.dej	E	% preb. (2007)
TDS4_aktpreb_storit.dej	E	% preb. (2007)
TDS5_zap_javupr	E	% preb. (2008)
TDS12_ind_del.migr	E	indeks (2008)
TDS6_stop_akt	E	delež v % (2008)
TDS7_stop_del.akt	E	delež v % (2008)
TDS8_st.zap.samozap_1000preb	E	št. na 1000 preb. (2008)
TDS9_reg_brezp	SO	stopnja v % (2008)
TDS10_povp.brezp_08.11	SO	v % (2008-2011)
TDS11_porast_brezp_08.11	SO	v % (2008 -2011)
Kakovost življenja in življenjska raven		
KZ1_br.osn_doh2008	SO	indeks (SLO=100) (2008)
KZ2_prej_soc.pom_1000preb	SO	št. prejem. na 1000 preb. (2008)
KZ4_povp.pov.stan_preb	SO	m ² (2008)
KZ5_st.os.avto_100preb	SO	št. avto na 100 preb. (2008)
KZ6_inv.kult_eur.preb	SO	v EUR na preb. (2007-2010)
KZ3_drust_1000preb	SO	št. društev na 1000 preb. (2008)
Okoljsko stanje		
OK1_kom.odp_kg.preb	OK	kg na preb. (2008)
OK2_del_Nat2000	OK	% površine občine (2007)
OK3_inv.vo_2007.10_eur.preb	OK	v EUR na preb. (2007-2010)
Oddaljenost in infrastrukturna opremljenost		
OI1_odd_LJ		km
OI2_odd_regcent		km
OI3_gost_cest.omr		km na km ² (2008)

Opomba: E-ekonomski kazalec; SO-socialni kazalec, OK-okoljski kazalec; D-demografski kazal

Študije potrošnih navad

Agrarna politika držav zahodnega Balkana

Ekonometrične analize in matematično modeliranje

Empirični modeli v podporo odločanju kmetijske politike

Modeli v podporo odločanju na ravni gospodarstva

Organizacije pridelovalcev, potrošne navade in poslovno odločanje

Pravo in razvoj podeželja
